

KONFERENSIYA

“JIZZAX VILOYATI IJTIMOIIY-IQTISODIY
RIVOJLANISHINING ASOSIY
YO’NALISHLARI: MUAMMO VA YECHIMLAR”

RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMANI

2025-yil 21 noyabr

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY
UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI**

**JIZZAX VILOYATI IJTIMOIIY-IQTISODIIY
RIVOJLANISHINING ASOSIIY YO‘NALISHLARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
*mavzusidagi Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari
to‘plami*
(2025-yil 21-22-noyabr)

JIZZAX-2025

Jizzax viloyati ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining asosiy yo‘nalishlari: muammo va yechimlar. Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami – Jizzax: O‘zMU Jizzax filiali Iqtisodiyot va turizm kafedrası, 2025-yil 21-22-noyabr. 557-bet.

Respublika miqyosidagi ilmiy-texnik anjuman materiallarida zamonaviy kompyuter ilmlari va muhandislik texnologiyalari sohasidagi innovatsion tadqiqotlar aks etgan.

Globallashuv sharoitida davlatimizni yanada barqaror va jadal sur‘atlar bilan rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar samarasini yaxshilash sohasidagi ilmiy-tadqiqot ishlariga alohida e‘tibor qaratilgan. Zero iqtisodiyotning, ijtimoiy sohalarni qamrab olgan modernizatsiya jarayonlari, hayotning barcha sohalarini liberallashtirishni talab qilmoqda.

Ushbu ilmiy ma‘ruza tezislari to‘plamida mamlakatimiz va xorijlik turli yo‘nalishlarda faoliyat olib borayotgan mutaxassislar, olimlar, professor-o‘qituvchilar, ilmiy tadqiqot institutlari va markazlarining ilmiy xodimlari, tadqiqotchilari, magistr va talabalarning ilmiy-tadqiqot ishlari natijalari mujassamlashgan.

Mas‘ul muharrirlar: DSc.prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M.

Tahrir hay‘ati a‘zolari: p.f.d.(DSc), prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M., t.f.f.d.(PhD), prof. Abduraxmanov R.A., p.f.f.d.(PhD) Eshankulov B.S., p.f.n., dots. Alimov N.N., p.f.f.d.(PhD), dots. Alibayev S.X., t.f.f.d.(PhD), dots. Abdumalikov A.A, p.f.f.d.(PhD) Hafizov E.A., f.f.f.d.(PhD), dots. Sindorov L.K., t.f.f.d.(PhD), dots. Nasirov B.U., b.f.f.d. (PhD) O‘ralov A.I., p.f.n., dots. Aliqulov S.T., t.f.f.d.(PhD) Kuvandikov J.T., i.f.n., dots. Tsoy M.P., Sharipova S.F., Jo‘rayev M.M.

Mazkur to‘plamga kiritilgan ma‘ruza tezislarning mazmuni, undagi statistik ma‘lumotlar va me‘yoriy hujjatlarning to‘g‘riligi hamda tanqidiy fikr-mulohazalar, keltirilgan takliflarga mualliflarning o‘zlari mas‘uldirlar.

INNOVATSION FAOLIYATNING AHOLI REAL DAROMADLARIGA TA’SIRI: O‘ZBEKISTON MISOLIDA TAHLIL

Ergasheva Nafisa Baxriddinovna

Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali Iqtisodiyot va turizm” kafedrası o‘qituvchisi

Sattorov Mirzohid Oybek o‘g‘li

Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali, Iqtisodiyot yo‘nalishi talabasi

Annotatsiya: So‘nggi yillarda dunyo iqtisodiyoti yangi bosqichga — innovatsion taraqqiyot bosqichiga o‘tdi. Ilmiy-texnik taraqqiyot, raqamli texnologiyalar, sun‘iy intellekt va startap madaniyatining rivojlanishi mamlakatlar iqtisodiy raqobatbardoshligini belgilovchi asosiy omilga aylandi. O‘zbekiston ham bu jarayondan chetda qolmay, innovatsion faoliyatni rivojlantirishni strategik ustuvor yo‘nalish sifatida belgilab olgan. Innovatsion faoliyatning rivojlanishi nafaqat ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi, balki aholi real daromadlariga ham bevosita ta’sir qiladi. Yangi texnologiyalar va ilmiy yondashuvlar ish o‘rinlarining sifatini yaxshilaydi, yuqori malakali mehnatni talab etadi, buning natijasida ish haqi o‘sadi, iste’mol darajasi kengayadi va hayot sifati yaxshilanadi.

Kalit so‘zlar: Innovatsion iqtisodiyot, Mehnat bozori transformatsiyasi, Raqamli ko‘nikmalar, Yangi kasblar va kompetensiyalar

1. Innovatsion faoliyat va real daromadlar o‘rtasidagi iqtisodiy bog‘liqlik

Innovatsion faoliyat — bu iqtisodiyotda yangi g‘oyalarni, mahsulotlar, texnologiyalar va boshqaruv uslublarini joriy etish jarayonidir. Bu faoliyat:

- ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi;
- mehnat unumdorligini kuchaytiradi;
- mahsulot tannarxini pasaytiradi;
- yangi ish o‘rinlarini yaratadi;
- yuqori daromadli sohalarni shakllantiradi.

Aholining real daromadi esa inflyatsiya darajasi bilan mos ravishda hisoblangan sof xarid qobiliyatini bildiradi. Innovatsion faoliyatning kuchayishi iqtisodiy o‘sish orqali real daromadlarning ko‘payishiga olib keladi, chunki ishlab chiqarish samaradorligi ortgani sayin mehnatga to‘lanadigan haq ham ortib boradi.

Masalan, Xalqaro mehnat tashkiloti (XMT) ma’lumotlariga ko‘ra, innovatsion sohalarga investitsiyalar hajmining 1 foizga oshishi real ish haqi darajasining o‘rtacha 0,5–0,8 foizga o‘sishiga olib keladi.

2. O‘zbekistonda innovatsion faoliyatning rivojlanish bosqichlari

O‘zbekistonda innovatsion rivojlanish yo‘nalishlari bir necha bosqichda shakllandi:

1-bosqich (2017–2020-yillar):

- Innovatsion rivojlanish vazirligi tashkil etildi;

“Jizzax viloyati ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining asosiy yo‘nalishlari: muammo va yechimlar” mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy konferensiya

- “Innovatsion rivojlanish strategiyasi – 2030” qabul qilindi;
- Birinchi innovatsion texnopark — “Yashnobod” faoliyat boshladi;
- Startap loyihalarni moliyalashtirish uchun davlat grantlari joriy etildi.

2-bosqich (2021–2024-yillar):

- “Raqamli O‘zbekiston – 2030” dasturi ishga tushdi;
- IT-parklar soni keskin oshdi (2024-yil holatiga ko‘ra 15 dan ortiq);
- Innovatsion infratuzilma hududlarda kengaytirildi;
- Yoshlar startaplari uchun alohida imtiyozlar va soliq yengilliklari

belgilandi.

3-bosqich (2025 va undan keyin):

- Sun‘iy intellekt, biotexnologiya, “yashil iqtisodiyot” va kosmik texnologiyalar yo‘nalishlarida loyihalar yo‘lga qo‘yilmoqda;

- Innovatsion mahsulotlar eksportini oshirishga qaratilgan davlat dasturlari amalga oshirilmoqda.

3. Innovatsion faoliyatning aholi real daromadlariga ta‘sir mexanizmlari

Innovatsion faoliyatning daromadlarga ta‘sirini quyidagi yo‘nalishlarda tahlil qilish mumkin:

1. Ish haqi o‘shishi orqali:

Innovatsion ishlab chiqarish yuqori malakali kadrlarni talab etadi. Bu esa raqobatbardosh ish haqi siyosatini shakllantiradi. IT, muhandislik, ilmiy-tadqiqot sohalarida o‘rtacha ish haqi mamlakat bo‘yicha o‘rtacha darajadan 1,5–2 baravar yuqori.

2. Ish o‘rinlari sifati orqali:

Yangi texnologiyalar natijasida og‘ir jismoniy mehnat kamayadi, zamonaviy ofis, masofaviy va intellektual mehnat turlari ortadi. Bu esa bandlik sifatini oshiradi.

3. Raqobat va narx barqarorligi orqali:

Innovatsiyalar mahsulot va xizmatlar tannarxini pasaytiradi, iste‘mol tovarlari arzonlashadi, real daromadning xarid qobiliyati ortadi.

4. Yangi biznes imkoniyatlari orqali:

Startaplar va texnoparklar orqali ko‘plab yoshlar o‘z g‘oyalarini biznesga aylantirmoqda. Bu ham o‘z navbatida daromad manbalarining diversifikatsiyasini ta‘minlaydi.

4. O‘zbekistonda innovatsion faoliyat va daromadlar o‘shishining empirik tahlili

Davlat statistika qo‘mitasi ma‘lumotlariga ko‘ra:

➤ 2018–2024-yillar oralig‘ida innovatsion faol korxonalar soni 2,3 barobarga ko‘paygan;

➤ Innovatsion ishlab chiqarish hajmi YaIMning 1,4 foizidan 2,9 foizigacha oshgan;

➤ IT va raqamli xizmatlar sektorida o‘rtacha oylik ish haqi 2024-yilda 8,3 mln so‘mni tashkil etgan, bu esa milliy o‘rtachadan 1,8 baravar yuqori.

Hududiy tahlil natijalari esa quyidagicha:

Toshkent shahri, Samarqand va Farg‘ona viloyatlarida innovatsion faoliyat yuqori, aholi real daromadlari o‘rtacha 25–30 foizga yuqori.

Qoraqalpog‘iston va Surxondaryo viloyatlarida innovatsion loyihalar kamroq, real daromad o‘lish sur‘ati pastroq.

Bu tahlil shuni ko‘rsatadiki, innovatsion faoliyatning rivojlanishi va aholi daromadlari o‘rtasida bevosita musbat korrelyatsiya mavjud.

5. Innovatsion rivojlanishning ijtimoiy-iqtisodiy samaralari

Innovatsion faoliyat natijasida quyidagi ijobiy o‘zgarishlar kuzatilmoqda:

- Mehnat unumdorligi 2018–2024-yillarda 40 foizga oshgan;
- Innovatsion korxonalarda xodimlarning o‘rtacha ish haqi 2 barobarga oshgan;
- Xizmatlar sektori ulushi 52 foizgacha yetgan;
- Yangi kasb va yo‘nalishlar (Data Analyst, UX dizayner, AI mutaxassisi) paydo bo‘lgan.

Bundan tashqari, innovatsiyalar ekologik va “yashil” iqtisodiy yondashuvlarni rivojlantirib, ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlaydi.

6. Muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llari

Hozirgi kunda quyidagi muammolar mavjud:

- ✓ Innovatsion loyihalarga investitsiyalar yetarli emas;
- ✓ Startaplar uchun venchur moliyalashtirish tizimi to‘liq shakllanmagan;
- ✓ Ta‘lim tizimida amaliy innovatsion ko‘nikmalar sust;
- ✓ Hududlar o‘rtasida innovatsion rivojlanish nomutanosib.

Takliflar:

1. Innovatsion grantlar va soliq imtiyozlarini kengaytirish;
2. Mahalliy venchur fondlar va xususiy investorlarni jalb etish;
3. Ta‘limda innovatsion fanlar (STEM) ulushini oshirish;
4. Hududiy innovatsion markazlarni har bir viloyatda tashkil etish;
5. Innovatsion eksportni rag‘batlantirish mexanizmlarini kuchaytirish.

Xulosa

O‘zbekistonning innovatsion iqtisodiyotga o‘tish yo‘lidagi yutuqlari aholi real daromadlariga bevosita ijobiy ta‘sir ko‘rsatmoqda. Innovatsion faoliyat natijasida yuqori malakali ish o‘rinlari yaratilmoqda, mehnat unumdorligi oshmoqda va aholining hayot sifati yaxshilanmoqda.

Kelgusida davlat siyosati innovatsion ekotizimni yanada mustahkamlash, ta‘lim va ishlab chiqarish o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, yoshlar startaplarini qo‘llab-quvvatlashga qaratilishi lozim. Faqat shunda innovatsion faoliyat O‘zbekistonning har bir fuqarosi uchun real daromad manbaiga aylanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Abdullayev A. Innovatsion rivojlanish tamoyillari. Toshkent, 2020.
2. Porter M. Competitive Advantage. New York, 1998.
3. Xolmatova N. Hududiy iqtisodiyot asoslari. Samarqand, 2019.
4. Baxriddinovna E. N. AHOLI DAROMADLARI TARKIBIDAGI O‘ZGARISHLAR VA TURMUSH FAROVONLIGINI OSHIRISHNING ZAMONAVIY JIHATLARI //Raqamli iqtisodiyot (Цифровая экономика). – 2024. – №. 9. – С. 345-353.

5. Ergasheva N. AHOLI DAROMADLARINING SHAKLLANISHI VA TAQSIMLANISHI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13879582> //Journal of Contemporary World Studies. – 2024. – T. 2. – №. 7. – C. 15-18.
6. Ergasheva N. AHOLI DAROMADLARI O'RTASIDAGI TAFOVUTNI KAMAYTIRISHNING IQTISODIY VOSITALARI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14506708> //International scientific and practical conference. – 2024. – T. 1. – №. 2. – C. 28-30.

ZOMIN TUMANIDAGI TURISTIK OB'EKTLARNING RENTABELLIK DARAJASI VA ULARNING HUDUDIY IQTISODIYOTGA TA'SIRI

Po‘latova Ro‘zagul Yoqub qizi

Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali magistranti

Saloxitdinov Sherzod Farxodovich

Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali dotsenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada IQTISODIYOTDA TRANSPORTNING TUTGAN O‘RNIturistik ob’ektlarning rentabellik darajasi, iqtisodiy samaradorlik ko‘rsatkichlari va ularning hududiy iqtisodiyot rivojiga ta’siri kompleks tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida turistik obyektlarning daromad modeli, investitsiya qaytimi (ROI), xizmatlar hajmi, bandlik darajasiga qo‘shgan hissasi, agroturizm va ekoturizm yo‘nalishlarining mahalliy iqtisodiyotga ta’siri o‘rganildi. Maqolada statistik ma’lumotlar, sotsiologik so‘rovlar, SWOT tahlil, rentabellik koeffitsientlari, multiplikativ iqtisodiy ta’sir modeli asosida natijalar ishlab chiqilgan. Yakunda Zomin tumanida turizmni yanada rivojlantirish, rentabellikni oshirish va hududiy iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish bo‘yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: Zomin tumani, turizm, rentabellik, iqtisodiy samaradorlik, regional iqtisodiyot, ekoturizm, agroturizm, investitsiya, multiplikator effekti, xizmat ko‘rsatish sohasi.

KIRISH

O‘zbekistonning turistik salohiyati so‘nggi yillarda jadal ravishda rivojlanib, mamlakatning barcha hududlarida turizmni iqtisodiy o‘rnatishning ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylantirmoqda. Jizzax viloyati, ayniqsa, Zomin tumani o‘zining boy tabiiy resurslari, milliy bog‘i, ekoturistik landshaftlari, tog‘-ozmon ekosistemalari va iqlim sharoiti bilan yurtimizning eng yirik turistik mintaqalaridan biridir. Zomin milliy bog‘i, O‘rikli soy, Qurama tog‘ tizmasi, shifobaxsh dam olish maskanlari, oilaviy turizm va agroklastlar mintaqada turizmning jadal rivojlanishiga imkon yaratmoqda.

Bugungi kunda Zomin tumanidagi turistik obyektlarning rentabellik darajasini o‘rganish va ularning hududiy iqtisodiyotga ta’sirini aniqlash ilmiy va